

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра соціології

ІЩЕНКО ІЛОНА СЕРГІЇВНА

УДК 316.361.1-053.6

**АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ ШЛЮБУ СЕРЕД МОЛОДІ :
СУЧАСНІ ПРАКТИКИ**

Спеціальність 054 – Соціологія

Автореферат
кваліфікаційної роботи на здобуття другого (магістерського)
рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою
спеціальності 054 «Соціологія»

Миколаїв – 2021

Дипломною роботою є рукопис.

Робота виконана в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент
Фесенко Артур Михайлович,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
доцент кафедри соціології

Рецензент: кандидат політичних наук
Лушагіна Тетяна Вікторівна,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
старший викладач кафедри політичних наук

Захист відбудеться «25» лютого 2021 року о 10:00 в на засіданні екзаменаційної комісії Чорноморського національного університету імені Петра Могили за адресою: м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10, аудит. 10-306.

З роботою можна ознайомитися в бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили за адресою: м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Науковий керівник

А. М. Фесенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Шлюб та сім'я відносяться до фундаментальних соціальних інститутів.

В сучасному суспільстві ці інститути переживають значні трансформації, що пов'язано з дією наступних факторів. Завдяки розвитку технологій з'явилися перспективи рівних можливостей для чоловіка та жінки: разом із збільшенням добробуту і послабленням тиску законів моралі, проте критично збільшився рівень розлучень. З іншого боку, важливу роль у переоцінці гендерних цінностей зіграли феміністичні рухи, що докорінно змінили бачення ролі жінки в економічному та соціальному плані.

Все це призвело до «зсуву» шлюбно-сімейних цінностей в масовій свідомості. Так, раніше сім'я була безперечним пріоритетом для людини, способом забезпечення матеріального існування. Зараз сім'я та шлюб протиставляються кар'єрному зростанню, і все більше людей розглядає шлюб як перешкоду самореалізації та особистому розвитку. Як результат, шлюб все більше перетворюється більше на спосіб задоволення індивідуальних потреб особистості, аніж залишається суспільним обов'язком, і все менше людей планують традиційне сімейне життя.

Таким чином, оскільки, суспільство змінюється швидше, ніж традиційні сімейні норми та правила, інститут шлюбу та пов'язаний з ним інститут сім'ї переживають серйозну кризу.

Як відповідь на кризові явища, з'являються нові альтернативні форми шлюбу. Це і цивільні шлюби, і гостьові, сезонні та інші, причому особливо поширеним явищем стає зростання незареєстрованих шлюбів, що розглядаються як «пробний» період. З іншого боку, підвищується й вікова межа вступу у шлюб. За даними соціологічних досліджень, в більшості сучасних країн (крім країн ісламського світу), сімейні стосунки приймають все більш незвичайні форми.

І, хоча на перший погляд всі ці зміни відображають зростання рівня свободи та є показником лібералізації суспільних відносин як таких, – але, зважаючи на високу кількість розлучень, варто замислитися над тим, що, відмовляючись від традицій, сучасне суспільство так і не знайшло адекватної шлюбної «формули щастя».

Отже, основною тенденцією сучасного розвитку інституту шлюбу слід вважати зниження впливу традиційних соціальних уявлень на шлюбно-сімейні стосунки в умовах сучасного суспільства. В авангарді

таких змін, природно, перебуває молодь, причому молоді сім'ї не лише відчують на себе зазначені тенденції, але й стають їхньою рушійною силою.

Для України актуалізація даної проблематики пов'язана із несприятливою демографічною ситуацією: народжуваність зменшується разом зі зростанням рівня смертності, і нестабільність інституту шлюбу лише загострює демографічну кризу, яка склалася в Україні протягом останніх десятиліть.

Соціальними проблемами шлюбу і сім'ї займаються такі відомі соціологи, як Антонов А. І., Амджадін Л., Безщетнова О. В., Катаєв С. Л., Мацковський М. С., Солонников В. В., Талалай Ю. С.

Проблеми молодих сімей у сучасному суспільстві представлені у роботах таких соціологів як Андреева Т. В., Альошина Ю. Є., що досліджують трансформацію шлюбних орієнтацій. Розгляд альтернативних форм шлюбу зробила Ляшенко Н. О.; Кашуба О. М. провела дослідження щодо альтернативних форм шлюбу таких як незареєстрований шлюб; Слюсар Л. І. здійснила аналіз еволюції шлюбних відносин в Україні.

Значний внесок у вивчення проблем шлюбу зробили також вчені-демографи і вчені-юристи: Білова В. А., Безсмертний Ю. А., Бондарська Г. А., Васильєва Е. К.; Беякова А. М., Загорський І. А., Нечаєва А. М., Орлов Н. В.

Об'єктом дослідження є шлюб у молодіжному середовищі.

Предметом дослідження є альтернативні форми шлюбу, поширені серед молоді.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є аналіз сучасних практик шлюбності серед молоді із наголосом на поширеність альтернативних форм шлюбу.

Для досягнення поставленої мети було поставлено наступні завдання:

1. Проаналізувати соціологічні уявлення про шлюб;
2. Розглянути типологію шлюбу як форми людських взаємин;
3. Охарактеризувати альтернативні форми шлюбу;
4. Вивчити поширеність альтернативних форм шлюбу в сучасному світі на прикладі зарубіжних країн;
5. Дослідити поширення альтернативних форм шлюбу у сучасному українському суспільстві;
6. З'ясувати погляди української молоді на сучасні шлюбно-сімейні практики;
7. Встановити популярність альтернативних форм шлюбу серед миколаївської молоді.

Методи дослідження. В роботі використовуються наступні загальнонаукові методи дослідження: узагальнення, системний, історичний, статистичний, порівняльний та описовий. Також було використано емпіричний метод: анкетне опитування (молоді м. Миколаєва віком 18-35 рр.).

Наукова новизна результатів роботи. Альтернативні форми шлюбу розглядаються в основному у роботах психологів, натомість соціологи здебільшого обмежуються лише виокремленням різних видів шлюбних стосунків (Ляшенко Н. О.), внаслідок чого дана тематика є недостатньо розробленою. Новизною роботи є дослідження різноманіття, поширеності та популярності альтернативних форм шлюбу в сучасному українському молодіжному середовищі.

Теоретичне значення роботи. Представлений в роботі матеріал розширює наукові знання в галузі соціології сім'ї різних форм шлюбу та їх поширення серед української молоді.

Практичне значення роботи. Інформація, одержана в результаті теоретичного опрацювання матеріалів з теми, емпіричного дослідження власне шлюбу, типології шлюбу та поширення альтернативних форм шлюбу серед представників сучасного покоління, буде корисною для аналізу під час проведення подальших досліджень правових підстав створення сім'ї за законодавством України та ЄС; при розробці змін до цивільного та сімейного законодавства України, пов'язаних зі встановленням правових підстав створення сім'ї; в судовій та юридичній практиці при формуванні правових позицій у спорах стосовно правових підстав створення сім'ї за законодавством України; при підготовці лекцій, методичних рекомендацій з навчальної дисципліни як «Соціологія сім'ї».

Апробація результатів дослідження. Результати дипломного дослідження пройшли наступну апробацію: Шлюб як форма соціальних відносин // Могилянські читання – 2020: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти: XXIII Всеукр. наук.-практ. конф.: тези доп.: теоретико-методологічні основи розвитку когнітивної та емоційної сфер як фактора психічного здоров'я особистості, соціокультурні процеси в сучасних вимірах, 16-20 листоп. 2020 р. ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – С. 35-36; Сучасні альтернативні форми шлюбу // Ольвійський форум – 2020: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі: XIV Міжнар. наук. конф. 4–7 червня 2020р., м. Миколаїв : тези доп. : Психологічні аспекти розвитку самоактуалізованої особистості. Соціологічна теорія на тлі суспільних трансформацій / Чорном. нац.

ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили 2020. – С. 43-44.

Публікації. За результатами дипломного дослідження була опублікована 1 наукова стаття у фаховому виданні «Virtus» у співавторстві з науковим керівником, кандидатом історичних наук, доцентом кафедри соціології ЧНУ ім. Петра Могили Фесенком А. М.: Трансформація шлюбу в сучасній Україні // Virtus. – 2020. – № 47. – С.132-134.

Структура дипломної роботи складається зі вступу, трьох розділів основної частини (7 підрозділів), додатків; містить 89 сторінок тексту, 11 рисунків. Список використаних джерел включає 65 найменувань, з яких електронних публікацій – 31. Додатків – 3. Загальний обсяг роботи складає 89 сторінок, у тому числі 67 основного тексту сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, основні завдання дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення дослідження, надано дані про апробацію одержаних результатів.

У **першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження шлюбу як форми людських взаємин»** проаналізовано зміст основних понять, які використовуються в роботі, проаналізовано достатньо повне уявлення про шлюб на ґрунті поєднання сексуальних, економічних та соціальних аспектів.

У *підрозділі 1.1. «Соціологічні уявлення про шлюб»* було розглянуто різні варіації визначення поняття шлюбу. У сучасних умовах важко дати єдине визначення шлюбу за статтю учасників, кількістю учасників шлюбу, фактом офіційної реєстрації чи публічного визнання, щоб продовжувати сім'ю виховувати дітей. Фактом залишається те, що шлюб – це явище взаємодії людини, яке не може функціонувати лише для однієї людини і спрямоване на довготривале співжиття.

У *підрозділі 1.2. «Типологія шлюбу як форми людських взаємин»* розглянуто різні форми шлюбу, які можна насамперед розмежувати: виділити сімейно-шлюбні стосунки, що відповідають традиційній моделі, та, навпаки, альтернативні форми шлюбу, які виникають на протигагу суспільним устоям. Головним критерієм типології подружніх відносин є вибір майбутнього партнера з його (її) кола чи з іншої соціальної групи: «Вибір шлюбного партнера в історичних

спільнотах людей визначався двома принципами: екзогамії (за межами певної групи) і ендогамії (всередині певної групи)». Тому у сучасній типології шлюбів на перше місце виступає протиставлення традиційних та альтернативних форм.

У підрозділі 1.3. «Альтернативні форми шлюбу: загальна характеристика» розглянуто класифікацію альтернатив традиційному подружжю, кожен з яких має власну сукупність обставин та юридичних наслідків. До найбільш поширених альтернативних форм шлюбу відносять:

- сезонні;
- гостьові;
- комунальні;
- відкриті;
- раціональні;
- гомосексуальні.

Певною мірою сюди ж можна віднести й цивільний або фактичний, тобто незареєстрований шлюб.

Другий розділ «Альтернативні форми шлюбу: сучасні соціальні практики» присвячений аналізу поширення альтернативних форм шлюбу в сучасному світі на прикладі зарубіжних країн та в українському суспільстві.

У підрозділі 2.1. «Альтернативні форми шлюбу в зарубіжних країнах» шлюбно-сімейні відносини було розглянуто в рамках аналізу міжнародних цивільних правовідносин, які тією чи іншою мірою відбивають відносини соціальні, включаючи динаміку їх розвитку. Люди у сучасному світі, зокрема і в Європейському Союзі, стають дедалі більш мобільними, що дає можливість вибирати, де навчатись, працювати або проживати. З підвищенням мобільності зростає й кількість створення сімей у складі громадян різних держав (сім'ї створюються на підставі: шлюбу між громадянами різних держав ЄС, між громадянами ЄС та громадянами третіх країн тощо). Виявлено, що у законодавстві деяких держав особливо виділяються «іноземні» (між іноземцями) і «змішані» (між іноземцями і власними громадянами) шлюби.

У підрозділі 2.2. «Поширення альтернативних форм шлюбу у сучасних українських умовах» дослідження шлюбно-сімейних відносин в Україні та процесів їх формування дозволяють дійти висновку, що в цілому традиційний спосіб сімейного життя населення в Україні поки залишився без особливих змін. В той же час окреслені на початку попереднього параграфу тенденції не оминають і українське суспільство, внаслідок чого в Україні теж поступово відчуються

зміни у шлюбно-сімейній сфері, хоча темп наростання цих процесів є значно повільніших, ніж у тих же західних країнах.

У третьому розділі «Новітні тенденції шлюбності очима української молоді» описано погляди української молоді на сучасні шлюбно-сімейні практики та представлено результати проведеного автором емпіричного соціологічного дослідження щодо популярності альтернативних форм шлюбу серед миколаївської молоді.

У підрозділі 3.1. « Погляди української молоді на сучасні шлюбно-сімейні практики» визначено найсуттєвіші характеристики сучасного інституту сім'ї в Україні: нестабільність шлюбів, плюралізація форм шлюбних відносин, високий рівень однодітності та добровільної бездітності, знижена виховна та соціалізуюча функція сім'ї. Експерти констатують, що у свідомості молоді вже сформувався поділ між сімейними і шлюбними відносинами. Тобто сімейні стосунки не ототожнюються зі шлюбними. Аморфна система цінностей упродовж кінця ХХ на початку ХХІ ст. не давала чіткої відповіді на запити молоді щодо статусу сім'ї, вимоги суспільства до неї, престижність шлюбу і відповідальності чоловіка та дружини за нього, рольового розподілу в сім'ї та відповідальності за її функціонування та збереження і т.п.

У підрозділі 3.2. «Популярність альтернативних форм шлюбу серед миколаївської молоді» було виявлено, що у сучасній шлюбно-сімейній поведінці української молоді помітно простежуються загальноєвропейські тенденції. Характерними ознаками шлюбної трансформації у порівнянні з попередніми десятиліттям виділяють поступове підвищення вікових показників укладання шлюбу, скорочення кількості ранніх шлюбів, збільшення кількості укладання шлюбів після 30 років, зростає кількість розлучень та значно зростає кількість незареєстрованих шлюбів, поширення серійної моногамії.

Для визначення ставлення молоді м. Миколаєва до альтернативних форм шлюбу, визначення їх популярності серед миколаївської молоді, включаючи особисту прихильність й налаштованість на ту чи іншу форму шлюбу було проведено анкетне (пілотне) опитування. У опитуванні прийняли участь 50 респондентів. В опитування брали участь молоді люди від 18 до 35 років.

Дослідивши популярність альтернативних форм шлюбу серед миколаївської молоді, можна зазначити, що основні тенденції, які просліджується в українському суспільстві загалом, також підтверджуються.

Проведене дослідження дало змогу виявити наступні особливості. Так, більша частина респондентів знайома з різними формами

нетрадиційного шлюбу. В плані ставлення молоді до різних альтернативних форм шлюбу, то результати показали, що респонденти виявилися найбільш прихильними саме до цивільного шлюбу, хоча перше місце посідає все одно традиційний офіційно зареєстрований шлюб.

Також було встановлено, що респонденти висловилися на користь більш пізнього віку вступу у шлюб.

Отже, можна зробити наступний ключовий висновок: незважаючи на те, що традиційний зареєстрований шлюб у поглядах миколаївської молоді залишається набагато привабливішим за альтернативні форми шлюбно-сімейних відносин; з іншого боку, найбільшу конкуренцію йому складає цивільний шлюб. Інші ж альтернативні форми шлюбу, хоча й присутні вже серед миколаївської молоді, але про їхню популяризацію та поширеність говорити ще явно зарано.

ВИСНОВКИ

Сім'я є ключовою сходинкою у побудові суспільства. Інститут сім'ї є предметом дослідження багатьох суспільних наук – філософії, історії, культурології, економіки, психології тощо, внаслідок чого існує чимало дослідницьких підходів до її вивчення та багато визначень поняття «сім'я», в яких акцентується увага на ті чи інші прояви її структури та функцій.

Проаналізувавши соціологічні уявлення про шлюб, можна сказати, що шлюб виступає в суспільстві особливою формою соціальних стосунків, як правило, між представниками різної статті та є складовою інституту сім'ї. Шлюб та сім'я виконують чимало соціально-значущих функцій – від соціальних та економічних і до емоційно-психологічних.

Усталена моногамна форма шлюбно-сімейних відносин, яка позначається як традиційна та яка зараз все ще є домінуючою, формувалася під впливом низки соціально-історичних чинників. Розглядаючи історію досліджень шлюбно-сімейних стосунків, аналізуючи трансформації поглядів на сім'ю, розподіл сімейних ролей, взаємодію сім'ї з екзогенним середовищем, можна більш глибоко зрозуміти підґрунтя, і разом з тим, соціальні проблеми сучасних шлюбу та сім'ї.

Але світові модернізаційні процеси останніх десятиліть призвели до того, що шлюбні відносини на теперішній час характеризуються значно більшою різноманітністю, аніж раніше. У сучасних умовах навіть стало складно дати єдине визначення шлюбу за статевою

приналежністю учасників, за кількісним учасників шлюбних відносин, за фактом офіційної реєстрації чи суспільним визнанням, за метою продовження роду на виховання дітей тощо. Шлюб перестає бути і втіленням релігійних вимог, і моральних норм суспільства, проте все більше набуває ознак індивідуальності власних цінностей та переконань обох із подружжя.

У розвитку сучасного шлюбу існують як позитивні, так і негативні тенденції. До позитивних можна віднести наступне: трансформація шлюбу у рівноправний, добровільний і вільний від жорстких зобов'язань перед державою відносини, зростання можливостей для повторного одруження, зростання економічної незалежності жінок. Негативні включають: зменшення середньої тривалості шлюбу, збільшення кількості розлучень, збільшення кількості одиноких людей дітородного віку, збільшення кількості неповних сімей та дітей, народжених поза шлюбом, а також саму мотивацію небажання партнерів укласти шлюб та створювати сім'ю через особистісні психологічні обставини або через тиск громадської думки.

Загалом, постає питання про те, що сучасне різноманіття шлюбних відносин вимагає переглянути класичні наукові уявлення про інститут шлюбу.

Ураховуючи, що багато альтернативних форм шлюбних відносин відійшли від традиційного трактування «союз чоловіка та жінки з метою продовження роду», для більш глибоко розуміння шлюбу у сучасному суспільстві необхідно визначити нові основні категорії дослідження шлюбних стосунків.

Важливим аспектом для глибоко розуміння проблем шлюбних відносин є аналіз різноманіття, здійснення типізації сучасних форм шлюбу, як правило, альтернативних по відношенню до шлюбу традиційного, і разом зі зменшенням ролі першого зростає значення останніх. Альтернативний шлюб – це довготривалий союз чоловіка та жінки, які не мають наміру юридично оформляти (або робити це формально) інтимні, майнові та інші відносини, що склалися між ними. Альтернативний шлюб передбачає різноманітну поведінку партнерів, можливість спільного потомства та піклування про нього, можливість матеріальної підтримки одного з подружжя іншому.

Актуальним стало питання протиставлення традиційного шлюбу та його альтернативних форм; постала й практична проблема ідентифікації шлюбу як правового та соціального інституту, невизначеності у виконанні подружніх ролей, часу їх початку та закінчення, обсягу прав та обов'язків подружжя.

Розгляд типології шлюбів дав змогу виявити, що сучасні види шлюбів варіюються в залежності від кількості учасників шлюбу, від вибору партнера, від ціннісних орієнтацій у житті, процедури реєстрації самого шлюбу, від реалізації взаємних прав і обов'язків по відношенню до шлюбного партнера. Альтернативними формами шлюбу на сьогодні є цивільний шлюб, сезонний, комунальний, гостьовий, раціональний, гомосексуальний та відкритий шлюби.

Вивчення поширеності альтернативних форм шлюбу в сучасному світі, насамперед у західних країнах, на прикладі зарубіжних країн, дають можливість визначення основних тенденцій: зменшення впливу традиційних ідей на подружні та сімейні відносини, у зв'язку з чим шлюб стає більше способом задоволення індивідуальних потреб особистості, ніж соціальним обов'язком. Вікова межа для шлюбу зростає, і молоді сім'ї більш усвідомлено будують свої плани щодо дітонародження.

За таких умов й розвиваються нові, альтернативні форми шлюбу. Вони не лише поширюються (насамперед серед молоді), але й вже юридично прирівнюються до офіційних шлюбів.

В українському ж суспільстві, хоча й спостерігається погіршення шлюбно-сімейної ситуації в країні, але не за рахунок швидкої популяризації нетрадиційних, альтернативних форм шлюбу. Характерною особливістю шлюбно-сімейної мотивації поведінки українців залишається тяжіння до традиційних шлюбно-сімейних цінностей, в той час як на Заході ерозія традиційної шлюбно-сімейної, як і демографічної в цілому, поведінки, відбувається і більш швидко, і більш показово.

Погляди сучасної молоді на інститут сім'ї, тих чи інших форм шлюбно-сімейних відносин, мають важливе значення для розуміння перспектив соціального та демографічного розвитку українського суспільства у найближчому майбутньому.

Дані чисельних масштабних соціологічних опитувань сучасної української молоді дають наступну картину шлюбно-сімейних уявлень української молоді.

Потрібно відзначити, що, не дивлячись на те, що орієнтири молоді направлені на самореалізацію й професійний успіх, прагнення української молоді створити сім'ю та мати дітей залишається у пріоритеті. Рівень шлюбності української молоді досить високий, позашлюбна самотність для нашої країни нехарактерна. Але відходить у минуле рання шлюбність (шлюби у віці до 18 років).

Хоча офіційно зареєстрований шлюб є основною формою шлюбних відносин в Україні, проте частина молодих людей живуть разом, не

реєструючи шлюб, після якого шлюб реєструється, або розпадається. За даними дослідження було виявлено основні причини, які спонукають молодь обирати саме цивільний шлюб: деякі опитані вважають, що реєстрація шлюбу є лише формальністю, а інші вказали на необхідність перевірки власних почуттів.

Щодо ставлення до одностатевих шлюбів, то було виявлено, що більшість молоді негативно ставиться до такого виду шлюбу. Причому серед сільської молоді частка людей, які негативно ставляться до одностатевих шлюбів, більша ніж серед міської.

Автором даної роботи було проведено пілотне соціологічне дослідження у форматі анкетного опитування.

Перш за все було поставлено завдання дізнатися про обізнаність респондентів, щодо існування альтернативних форм шлюбу по відношенню до традиційного (офіційного) взагалі. Виявилось, що найбільш відомі такі форми шлюбів як: цивільний шлюб, одностатевий шлюб, фіктивний шлюб, раціональний шлюб та комунальний шлюб; до менш відомих, за даними відповідей можна віднести сезонний шлюб, гостьовий шлюб.

З'ясувавши ставлення молоді до альтернативних по відношенню до традиційного зареєстрованого форм шлюбу, можна відзначити, що саме цивільний шлюб отримав вельми позитивну оцінку. До того ж було виявлено, що у трійку найбільш поширених у українському суспільстві форм альтернативного шлюбу, на думку респондентів, потрапляють: цивільний, раціональний, а також фіктивний шлюби.

В плані більш докладного визначення ставлення респондентів до нетрадиційних форм шлюбу, то було поставлене питання щодо девіантності та аморальності певних форм. Отже, за результатами отриманих даних, можна виділити дві форми шлюбу, які респонденти вважають найбільш девіантними та аморальними: відкритий шлюб та комунальний шлюб. Також потрібно звернути увагу, на те, що саме цивільний шлюб, молодь не вважає ні девіантним, ні аморальним проявом в суспільстві, і це свідчить про лояльність молоді дуже до такої форми шлюбу, оскільки вона є поширеною в сучасному українському суспільстві.

В плані поглядів респондентів на їхню прихильність до узаконення якогось із нетрадиційних форм шлюбу в Україні, було з'ясовано, що відносна більшість респондентів не підтримала узаконення жодного з альтернативних форм шлюбу в Україні. В той же час п'ята частина респондентів обрали одностатевий шлюб для узаконення, що свідчить про розвиток толерантних «віянь» і серед української молоді.

В цілому, проаналізувавши отриману соціологічну інформацію з результатів проведеного емпіричного дослідження, можна зробити той висновок, що молодь віддає перевагу саме офіційному шлюбу, при тому, що кількість прихильників цивільного шлюбу теж є немалою. Відмітимо і погляди респондентів на вік вступу у шлюб, який, на їхню думку, має бути відносно пізнім.

Загалом, дослідивши погляди сучасної української молоді на шлюбно-сімейні практики, спостерігається тенденція популяризації такої форми сім'ї, яка не вимагає офіційної реєстрації та не покладають відповідальності один на одного. Йдеться про цивільний, незареєстрований шлюб.

Виявлені тенденції сучасного розвитку шлюбно-сімейних відносин досить суперечливі. З одного боку, самі молоді українці (в тому числі й миколаївці) досі визначають сім'ю як одну з найважливіших цінностей у житті людини. З іншого боку, ті ж молоді люди виявляють бажання спочатку «пожити» в цивільному шлюбі та формувати власну матеріальну базу. Тому орієнтацію молоді на вільні відносини в умовах загальної лібералізації суспільної моралі та збільшення рівня розлучень можна розглядати як взаємопов'язані явища.

СПИСОК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Шлюб як форма соціальних відносин // Могилянські читання – 2020: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти: XXIII Всеукр. наук.-практ. конф.: тези доп.: теоретико-методологічні основи розвитку когнітивної та емоційної сфер як фактора психічного здоров'я особистості, соціокультурні процеси в сучасних вимірах, 16-20 листоп. 2020 р. ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – С. 35-36;
2. Сучасні альтернативні форми шлюбу // Ольвійський форум – 2020: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі: XIV Міжнар. Наук. Конф. 4–7 червня 2020р., м. Миколаїв : тези доп. : Психологічні аспекти розвитку самоактуалізованої особистості. Соціологічна теорія на тлі суспільних трансформацій / Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили 2020. – С. 43-44.
3. Фесенко А. М. Трансформація шлюбу в сучасній Україні / А. М. Фесенко, І. С. Іщенко // *Virtus*. – 2020. – № 47. – С.132-134.

АНОТАЦІЇ

Іщенко І. С. Альтернативні форми шлюбу серед молоді : сучасні практики. – На правах рукопису.

Наукова робота на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 054 «Соціологія». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2021.

Магістерська робота присвячена дослідженню та аналізу сучасних практик шлюбності серед молоді із наголосом на поширеність альтернативних форм шлюбу.

У магістерській роботі визначено зміст поняття шлюбу розглянуто типологію шлюбу як форми людських взаємин. Описано та досліджено поширеність альтернативних форм в світі на прикладі зарубіжних країн та в Україні. Визначено тенденції, що впливають на формування поглядів української молоді на сучасні шлюбно-сімейні практики. Встановлено популярність альтернативних форм шлюбу серед миколаївської молоді.

Ключові слова: шлюб, альтернативні форми шлюбу, трансформація, відносини, цінності.

Ishchenko I. S. Alternative forms of marriage among young people: modern practices. – Manuscript.

Thesis for master's degree in specialty 054 “Sociology”. – Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2021.

The master's thesis is devoted to the study and analysis of modern marriage practices among young people with an emphasis on the prevalence of alternative forms of marriage.

The main trend in the modern development of the institution of marriage should be considered to be reducing the influence of traditional social ideas on marital and family relations in modern society. Naturally, young people are at the forefront of such changes, and young families are not only experiencing these trends, but are also becoming their driving force.

For Ukraine, the actualization of this issue is associated with an unfavorable demographic situation: the birth rate decreases with increasing mortality, and the instability of the institution of marriage only exacerbates the demographic crisis in Ukraine in recent decades.

The author defines the concept of marriage is defined, the typology of marriage as a form of human relations and considers. The prevalence of alternative marriage forms in the world is described and studied on the example, of foreign countries and in Ukraine. The author studies

Ukrainian's youth views on modern marriage and determines the influencing tendencies out its formation. The popularity of alternative forms of marriage among the Mykolaiv youth is established in the thesis.

Key words: *marriage, alternative forms of marriage, transformation, relations, values.*